

Vrijwilligerswerk in De Kerselaar vzw

INLEIDING

De Kerselaar vzw is een voorziening voor personen met een beperking. Ze biedt ondersteuning en zorg aan 74 volwassenen, bij voorkeur uit de Druivenstreek.

Het gaat om personen die omwille van verschillende redenen niet langer thuis of zelfstandig kunnen wonen.

Personen met een beperking zijn mensen als alle ander, met dezelfde rechten, dezelfde fundamentele behoeften, dezelfde verlangens. Ze hebben beperkingen, maar ook een rijkdom aan mogelijkheden. Elke bewoner krijgt de kans om zich te ontplooiën en zoveel mogelijk zelfstandig te zijn. Er wordt steeds rekening gehouden met wat hij/zij kiest en graag wil/kan. De ondersteuning spitst zich niet toe op de beperkingen maar op de hele persoon.

De Kerselaar wil de bewoners zoveel mogelijk integreren in de lokale gemeenschap door hen bestaande recreatiemogelijkheden aan te bieden. Daarom is het belangrijk dat we ons hierbij laten ondersteunen door een groep vrijwilligers die het lot van onze bewoners ter harte nemen.

Vrijwilligers zijn mensen die zich zoals het woord het zegt vrijwillig en onbezoldigd inzetten voor het welzijn van de bewoners.

Zij spelen in op de individuele vragen en wensen van de bewoners. Ze bouwen mee het sociaal netwerk van de bewoners uit; ze ondersteunen de integratie van de bewoners in de gemeenschap.

Ze vervullen een prachtige rol in de moderne samenleving.

1. Taakomschrijving vrijwilligers

“Vrijwilligerswerk is een activiteit met een onverplicht karakter ten behoeve van anderen of van de samenleving die onbezoldigd in een min of meer georganiseerd verband worden verricht.”

Vijf elementen zijn van belang:

Het eerste element is dat het om een **activiteit** gaat. Dat kan bijvoorbeeld organiseren, plannen of begeleiden zijn. Het gaat dus verder dan bijvoorbeeld zomaar lid zijn van een vereniging.

Het tweede element is het feit dat het een **onverplicht karakter** heeft. Het is met andere woorden iets wat je niet moet doen en waartoe niemand je kan verplichten.

Het derde element is dat het **ten behoeve van anderen of van de samenleving** moet zijn. Vrijwilligerswerk is dus gericht op de belangen van anderen of van de samenleving.

Het vierde element is dat het **onbezoldigd** is. Vrijwilligers kunnen dus geen loon ontvangen. Wel kan er een vergoeding gegeven worden voor de onkosten gemaakt in het kader van het engagement. Dit moeten reële en bewijsbare kosten zijn.

Het vijfde element beslaat het **min of meer georganiseerde verband** waarin vrijwilligerswerk moet plaatsvinden. Vrijwilligerswerk kan zowel in een vast verband als in een feitelijk verband. Een vast verband is bijvoorbeeld een organisatie, een ziekenhuis, een gemeente. Een feitelijk verband bestaat uit een groep mensen die de handen in elkaar slaan om iets te ondernemen zoals een straatcomité of een opstartende wetswinkel.

2. Na te streven houding ten aanzien van de bewoners

Eigenheid

De bewoner krijgt de ondersteuning die past bij zijn persoon. Hij wordt als individu erkend. Dit impliceert van alle betrokkenen een actief zoekproces naar wie de gebruiker is en wat hij nodig heeft. De begeleiding moet zoveel mogelijk afgestemd zijn op de individuele behoeften en mogelijkheden van de persoon.

Betrokkenheid

De bewoner wordt betrokken bij de zorgverlening en bij de gang van zaken in de voorziening. Het verstrekken van relevante informatie is vanzelfsprekend. Ook werken we aan een goede communicatie, gericht op het maken van onderlinge afspraken.

Keuzevrijheid

De bewoner wordt gestimuleerd tot het kenbaar maken van zijn wensen en het zo zelfstandig mogelijk nemen van beslissingen. Er worden hierbij optimale keuzemogelijkheden gegeven.

Respect

De bewoner wordt als gelijkwaardige medemens beschouwd en de menselijke waardigheid is het uitgangspunt van de zorgverlening. De vrijwilligers hebben oog voor de privacy van de gebruiker en zijn gebonden aan het beroepsgeheim (zie bijlage).

Sfeer

De begeleiders hebben voortdurend oog voor het creëren van een passende sfeer. Sfeer heeft een materiële en interpersoonlijke component.

Omgang

In het samenzijn bouwt de begeleider een relatie op met de bewoner, gekenmerkt door een grondhouding van betrokkenheid, vertrouwen en respect.

Ontwikkeling

De zorgverlening is gericht op een harmonische ontplooiing van de mogelijkheden van de bewoners binnen de verschillende ontwikkelingsdomeinen.

Onafhankelijkheid en ondersteuning

Activiteiten en (deel)handelingen waartoe de bewoner zelf in staat is, worden door hemzelf uitgevoerd. De begeleiders stimuleren hem hiertoe. Er is een ondersteuning enkel daar waar het nodig blijkt te zijn.

Structuur

De mate waarin structuur wordt geboden, is afgestemd op de eigenheid van de bewoner en op de context.

Planmatig of methodisch handelen

Er wordt grondig nagedacht over wat er met de zorg aan de bewoner wordt beoogd. Het stapsgewijze handelen kan steeds worden verantwoord. Op regelmatige tijdstippen wordt het handelen op een systematische wijze geëvalueerd en bijgestuurd.

Integratie

De bewoner moet als volwaardige burger kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Een gewaardeerde sociale positie wordt nagestreefd. Dit kan via drie vormen van integratie: ruimtelijke/fysieke, functionele en sociale integratie.

Perspectief

Er worden toekomstperspectieven op korte en/of lange termijn voor en met de bewoner gezocht en geformuleerd. De begeleiders stimuleren de bewoner tot en begeleiden hem in het maken van toekomstplannen op diverse domeinen. Er wordt rekening gehouden met de toekomstplannen.

Participatie van belangrijke derden

Er is informatie-uitwisseling en overleg met belangrijke derden over de zorg- en dienstverlening aan de bewoner.

3. Positie vrijwilliger in de voorziening

De organisatie kent diverse niveaus waar vrijwilligers actief kunnen zijn.

▣ **Bestuursniveau**

De leden van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering nemen vrijwillig de bestuurstaak op zich en kunnen in die zin ook als vrijwilliger beschouwd worden.

▣ **Organisatieniveau**

Vrijwilligers worden ingeschakeld om de algemene dagdagelijkse werking van de organisatie te ondersteunen. Het gaat hier bijvoorbeeld over:

- het ondersteunen van de centrale keuken,
- het onderhoud van de gebouwen,
- onderhoud van de tuin,
- ontwerpen van website,
- het ondersteunen van financiële acties ten voordele van de voorziening.

▣ **Sectorniveau**

Op dit niveau gaat het over personen die zich actief inzetten voor de activiteiten van een sector. Doorgaans betreft het de sector wonen en de sector dagwerking. Het vrijwillig engagement uit zich op het individueel aanbieden van activiteiten aan bewoners van De Kerselaar en situeert zich in de vrije tijd van de bewoners of tijdens de dagactiviteiten van bewoners in het kader van het dagactiviteitencentrum:

4. Beginselverklaring

Een vrijwilliger is geen werknemer en toch werkt hij onder een zeker gezag. De wederzijdse akkoorden worden schriftelijk vastgelegd in een overeenkomst tussen de vrijwilliger en De Kerselaar vzw . Wij kiezen ervoor te werken met een organisatienota (zie bijlage). Daarnaast ontvangt de vrijwilliger ook een nota betreffende het "beroepsgeheim".

Discussies over het vrijwilligerswerk, de werking van De Kerselaar, de medewerkers of andere vrijwilligers gebeuren steeds tegen de achtergrond van de principes en akkoorden zoals ze staan omschreven in dit document.

5. Begeleiding vrijwilligers in de organisatie

De teamverantwoordelijke van het dagactiviteitencentrum is verantwoordelijk voor werving en onthaal van de vrijwilligers op organisatie- en sectorniveau. Hij maakt duidelijk waarvoor vrijwilligers worden gezocht en wat er concreet wordt verwacht. Hij bespreekt met iedere nieuwe vrijwilliger de missie en stelt De Kerselaar voor (brochure). Hij beheert de databank vrijwilligers van De Kerselaar (website) en de databank vrijwilligers van de provincie Vlaams-Brabant.

Hij zorgt ervoor dat het concrete vrijwilligersbeleid minstens om de 2 jaar wordt besproken en geëvalueerd samen met de vrijwilligers. In functie hiervan wordt een vragenlijst opgemaakt. Daarbij wordt aandacht besteed aan:

- ▣ het onthaal en begeleiding van vrijwilligers,
- ▣ de wederzijdse verwachtingen,
- ▣ de vormingsnoden en -behoeften,
- ▣ de mate en wijze van waardering,
- ▣ alle andere aspecten van het vrijwilligerswerk.

Hij maakt hiervan een verslag en bezorgt dit aan de vrijwilligers en aan de directie.

De teamverantwoordelijke van het dagactiviteitencentrum krijgt ondersteuning van een verantwoordelijke vrijwilligerswerking (buddy) binnen de woongroep of DAC. Hun takenpakket omvat:

- ondersteuning bij selectie vrijwilliger,
- onthaal en begeleiding van vrijwilliger in de praktijk,
- vragen van de vrijwilligers terugkoppelen naar de teamverantwoordelijke van het DAC,
- contactpersoon van vrijwilliger binnen De Kerselaar,
- verjaardagskaartje sturen naar vrijwilliger, Kerst en Nieuwjaarswensen,...
- deelname aan overleg (werkgroep vrijwilligers)
- de buddy en de verantwoordelijke organiseren een beleid van attenties

6. Verzekering

Vrijwilligers werken in opdracht van De Kerselaar. De Kerselaar zorgt dan ook voor de noodzakelijke verzekeringen.

Vrijwilligers (of onbezoldigde medewerkers voor de verzekering) worden verzekerd tijdens diverse activiteiten en ook op weg van en naar die activiteiten.

Een lijst van de vrijwilligers die actief zijn in De Kerselaar, wordt op regelmatige basis geactualiseerd.

6.1. BELANG VAN VERZEKERING

In het kader van vrijwilligerswerk is het belangrijk dat een vrijwilliger zoveel mogelijk gevrijwaard wordt van financiële risico's. Een regeling zoals voor bezoldigde werkrachten lijkt rechtvaardig.

Er zijn twee categorieën: de aansprakelijkheidsverzekering en de ongevallenverzekering. Strafrechtelijke aansprakelijkheid kan niet gedekt worden. Enkel voor rechtsbijstand kan een verzekering worden aangegaan.

6.2. AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

De plicht van een vrijwilliger situeert zich op twee niveaus: de organisatieplicht en de toezichtplicht.

De **organisatieplicht** betekent dat je bij de voorbereiding van een activiteit aandacht besteedt aan de mogelijke gevaren en daarvoor je voorzorgen neemt. Dat kan je bijvoorbeeld aantonen aan de hand van verslagen van de voorbereidende vergadering.

De **toezichtplicht** betekent dat je zorgt dat niemand in gevaar komt.

Voor beide plichten moet je waakzaam en voorzichtig zijn, zoals het gezond verstand voorschrijft.

De Kerselaar sluit een verzekering af om deze aansprakelijkheid te dekken voor lichamelijke en stoffelijke schade die je veroorzaakt door nalatigheid of fouten. Behalve in geval van zware fout zal de verzekering in jouw plaats de schade vergoeden. De schadeloosstelling is integraal, met andere woorden: alle schade is gedekt (verzorging, morele en esthetische schade, inkomensverlies, materiële schade, ...).

7. Vergoedingen

Het engagement van vrijwilligers in projecten, op sectorniveau, organisatieniveau of bestuursniveau van De Kerselaar gebeurt onbezoldigd.

Dit betekent dat De Kerselaar vzw er in het algemeen niet voor kiest om vrijwilligers een forfaitaire kostenvergoeding uit te betalen.

Wel hebben vrijwilligers recht op een terugbetaling van kosten gemaakt voor rekening van De Kerselaar. Voorwaarde is dat de vrijwilliger hierover vooraf afspraken maakt met de verantwoordelijke en buddy. De overeenstemmende bewijsstukken dienen voorgelegd te worden. De vergoedingen zijn niet belastbaar noch in hoofde van de organisatie, noch in hoofde van de vrijwilliger.

8. Rechten en plichten vrijwilliger

8.1 AANSPRAKELIJKHEID

Het is aangewezen even stil te staan bij een aantal belangrijke aspecten die verband houden met de positie van de vrijwilliger in onze organisatie: de aansprakelijkheid, de verzekering en het sociaal recht.

Er zijn twee aansprakelijkheidsregimes: de burgerlijke aansprakelijkheid en de strafrechtelijke aansprakelijkheid.

De burgerlijke aansprakelijkheid (BA) is van toepassing wanneer iemand een fout maakt waardoor er schade ontstaat. De strafrechtelijke aansprakelijkheid (SA) is in het geding wanneer iemand handelt in strijd met het strafrecht. De fout op zich volstaat; er hoeft geen schade te zijn.

8.2 BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID

Dit betekent 'het verantwoordelijk zijn voor je daden'.

Je kan alleen aansprakelijk worden gesteld als je door je fout schade berokkent aan een andere persoon. De fout moet de oorzaak zijn van de schade.

Fout = als je een wet of reglement overtreedt of als je onvoorzichtig of nalatig bent.

Schade = als je nadeel, verlies, vermindering van vermogen, van goederen of van personen veroorzaakt

Schematisch geeft dit:

<i>Is er schade?</i>	<i>Is er een fout?</i>	<i>Werd de schade veroorzaakt door de fout?</i>	<i>Kan je burgerlijk aansprakelijk worden gesteld?</i>
Ja	Ja	Ja	Ja
Neen	Ja	Geen schade	Neen
Ja	Neen	Geen fout	Neen
Ja	Ja	Neen	Neen

8.3. STRAFRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID

Je bent strafrechtelijk aansprakelijk als je schuldig bent aan een misdrijf (overtreden van de wet of de sociale orde verstoren). De verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid berusten altijd bij de persoon in kwestie en zijn dus niet overdraagbaar.

Zonder er dieper op in te gaan, kunnen volgende strafrechtelijke inbreuken ook van toepassing zijn voor vrijwilligers:

- onopzettelijke slagen en verwondingen,
- schuldig verzuim (opzettelijk iets niet doen, bijvoorbeeld een kind niet begeleiden bij het oversteken van een drukke weg),
- misbruik van vertrouwen,
- schending van het beroepsgeheim,
- uitgeven en verspreiden van geschriften zonder naam.

8.4. SOCIAAL RECHT

Het sociaal recht heeft twee componenten: het arbeidsrecht en het sociale zekerheidsrecht. Het arbeidsrecht wordt dan nog opgesplitst in een individueel en een collectief luik.

Een deel van deze wetgeving is ook van toepassing op het vrijwilligerswerk.

8.4.1. ARBEIDSRECHT

Een arbeidsovereenkomst vereist drie elementen: het moet gaan om een *arbeidsprestatie* onder *gezag* en tegen betaling van een *loon*. Bij vrijwilligers zijn de twee eerste elementen aanwezig en is dus een gedeelte van het arbeidsrecht ook van toepassing.

Algemeen kan je stellen dat verenigingen t.a.v. hun vrijwilligers ingevolge de arbeidswet dezelfde verplichtingen hebben als andere werknemers.

Iedereen die werkt onder gezag wordt door de wet beschermd. Daarom geldt ook voor een vrijwilliger dat hij/zij:

- ▣ Ouder moet zijn dan 15 jaar,
Jongeren en kinderen minder dan 15 jaar mogen wel mee actief zijn maar dan gelden volgende regels: geen regelmatige inzet (verbod op kinderarbeid!) en het moeten 'verantwoorde' activiteiten zijn (educatief, didactisch, pedagogisch,...)
- ▣ Slechts 8 uur per dag mag werken,
- ▣ Niet mag werken op zondag (wel uitzonderingen),
- ▣ Een veilige werkplek moet hebben,
- ▣ Bevallingsverlof moet nemen als ze zwanger is,
- ▣ Bescherming geniet tegen ongewenste intimiteiten.

8.4.2. SOCIALE ZEKERHEIDSRECHT

Een activiteit als vrijwilliger opent geen enkel recht op sociale bescherming. Dat is logisch omdat ook geen bijdrage wordt betaald. Maar voor personen die een sociale uitkering ontvangen, is het niet zo makkelijk om zich als vrijwilliger in te zetten.

Uitkeringsgerechtigde werklozen

- ▣ Moeten niet langer een aanvraag doen bij de RVA, maar slechts melding maken van hun activiteit. De directeur van het werkloosheidsbureau kan de uitoefening van de activiteit verbieden, maar indien deze beslissing niet valt binnen de twee weken, dan wordt het vrijwilligerswerk geacht aanvaard te zijn.
- ▣ Vergoeding is enkel mogelijk voor bewezen kosten (of forfaitair).

Bruggepensioneerden

- ▣ Doen aangifte bij de RVA. De directeur van het werkloosheidsbureau kan de uitoefening van de activiteit verbieden, maar indien deze beslissing niet valt binnen de twee weken, dan wordt het vrijwilligerswerk geacht aanvaard te zijn.

Gepensioneerden

- ▣ Hebben meldingsplicht.
- ▣ Hebben geen toelating nodig.

Arbeidsongeschikten en invaliden

- ▣ Zeer moeilijk om toelating te krijgen.
- ▣ Beperkte mogelijkheid via adviserend arts die vrijwilligerswerk kan toestaan omwille van belangrijke morele steun.

Slachtoffers van beroepsziekte of arbeidsongeval

- ▣ Mogelijk zonder enige formaliteit en met behoud van uitkering

Bijstandsgerechtigden

- ▣ Gehandicapten, bejaarden met een gewaarborgd inkomen en gerechtigden op gewaarborgde gezinsbijslag kunnen zonder formaliteiten en met behoud van uitkering vrijwilligerswerk doen.
- ▣ Idem voor gerechtigden op bestaansminimum, op voorwaarde echter dat de werkbereidheid voldoende groot is.